

Nguyễn Phan Quế Mai là tác giả thơ của bài hát **Tổ quốc gọi tên mình**. Cô là tác giả và dịch giả của 18 đầu sách đã được xuất bản. Các tác phẩm của Nguyễn Phan Quế Mai đã nhận được nhiều giải thưởng trong và ngoài nước như: giải thưởng thơ năm 2010 của Hội Nhà văn Hà Nội, giải thưởng Hội Liên hiệp Văn học Nghệ thuật Hà Nội 2010, giải Nhất cuộc thi thơ về 1.000 năm Thăng Long - Hà Nội, giải thưởng từ Quỹ văn hoá Lannan (Mỹ), Đại học Lancaster (Anh) và Quỹ văn hoá Prince Claus (Hà Lan). Quế Mai tốt nghiệp chương trình thạc sĩ viết văn, Đại học Lancaster (Anh) và hiện đang nghiên cứu tiến sĩ.

Cuộc đời mở ra từ trang sách

Nhà thơ **Nguyễn Phan Quế Mai**

Vào những năm đầu thập kỉ 80, trong một ngôi nhà đơn sơ tại thị xã Bạc Liêu, có một cô bé mải mê đọc sách. Gia đình cô có một kệ sách nhỏ, và cô bé đọc gần như thuộc lòng tất cả các quyển sách

trên kệ. Thị xã Bạc Liêu và trường của cô bé ngày ấy không có thư viện, vì thế cô bé đã hỏi mượn sách từ bất cứ ai mà cô gặp. Mỗi khi một quyển sách mở ra, thế giới bỗng dài hơn, rộng lớn hơn. Những trang sách đã

khai sáng cho cô bé, dẫn cô vào những miền đất thênh thang, nơi cô học hỏi được vô vàn kiến thức bổ ích, kết bạn với biết bao nhân vật thú vị.

Tình yêu con chữ đã nuôi dưỡng tâm hồn cô bé, giúp cô quên đi những vất vả đời thường của những năm tháng nghèo khó ấy. Những ngày ấy, khi đi làm đồng về, khi mồ hôi vẫn còn nhễ nhại, cô bé lại cầm một quyển sách trên tay, ngồi trong vườn, dưới những tán dừa đung đưa, xào xạc gió. Những giọt mồ hôi và sự mệt nhọc tan biến đi khi cô bé bước vào sự diệu kì của trang sách. Ban đêm, dưới ánh đèn dầu leo lắt, những trang sách đưa cô đến những cuộc phiêu lưu xanh thẳm, li kì trên khắp các dải đất Việt Nam và thế giới. Cô bé nhận ra rằng, văn chương và con chữ là những món quà quý giá nhất mà con người có thể ban tặng cho nhau. Sau này, cô bé gặp được một câu nói của nhà văn Mark Twain mà cô vô cùng tâm đắc: *“A person who won't read has no advantage over one who can't read”* (Người không đọc sách chẳng hề có lợi thế hơn người mù chữ).

Cô bé cũng nhận ra rằng, những thầy cô giáo dạy văn là những người giúp bồi dưỡng cho tâm hồn của các học trò thêm màu mỡ. Những bài giảng nhiệt

huyết, tình yêu văn chương lấp lánh trong mắt các thầy cô chính là động lực thúc đẩy những người học trò nhỏ của mình thử sức với văn chương. Cô bé yêu thích những chủ đề không gượng ép, nơi cô được thả mình trong trí tưởng tượng, để rồi con chữ tuôn ra từ ngòi bút. Cô bé cũng yêu những trang nhật kí, những quyển sổ tay, những lưu bút thuở học trò. Nơi ấy cô có cơ hội gửi gắm bao câu chuyện, tình cảm và suy nghĩ của mình và chia sẻ chúng với bạn bè cùng trang lứa.

Nếu đường đời gặp ghềnh, con đường văn chương còn chông chênh hơn thế. Cô bé đã nghiệm ra điều ấy từ câu chuyện về cuộc đời của các nhà văn mà cô đã đọc. Cô tưởng tượng ra cuộc sống đời thường của một nhà văn: vô đầu bút tóc bên trang viết, lơ đãng với gia đình vì quá đam mê sách vở, cuộc sống vật chất nghèo nàn vì mấy ai sống được với văn chương. Vì thế, dù say mê với chữ nghĩa, cô bé quyết định sẽ không bao giờ trở thành nhà văn.

Nhưng rồi khi cô bé lớn lên, tình yêu văn học cứ mãi theo cô, như bóng với hình. Tình yêu ấy toả bóng mát chỗ che bất cứ khi nào cô phải đương đầu với giông bão. Bao muện phiêu ở ngoài ô cửa mỗi khi cô bước vào một trang sách mới, bắt đầu một cuộc phiêu lưu mới. Và cô nhận ra

rằng, cô cần đọc không chỉ từ các nhà văn tên tuổi, mà từ những người viết trẻ, rất trẻ. Cô cũng cần đọc những người có những trải nghiệm khác biệt và những suy nghĩ khác với mình. Chỉ bằng việc đọc những tư tưởng khác, hiểu về những trải nghiệm khác, những suy nghĩ của cô mới được thử thách và chiêm nghiệm lại. Khi đọc về những miền đất xa xôi mà cô chưa từng đặt chân tới, về những nền văn hoá, tôn giáo lạ lẫm, cô nhận ra rằng những nơi ấy, những con người ấy không thực sự khác biệt với cô. Văn học có sức mạnh đem đến sự cảm thông, và cô cho rằng, nếu con người đọc các tác phẩm của nhau nhiều hơn, thế giới này sẽ ít đi chiến tranh, xung đột.

Khi bắt đầu học tiếng Anh, cô gái nhận ra rằng văn học chính là một công cụ đắc lực để cô trau dồi ngoại ngữ. Ban đầu, khi vốn ngoại ngữ còn ít ỏi, cô đọc các tác phẩm với ngôn ngữ đơn giản dành cho trẻ em. Khi vốn ngoại ngữ của cô giàu có hơn, cũng là lúc giá sách của cô đầy hơn các tác phẩm văn học của thế giới viết cho thế hệ trẻ tuổi và người lớn. Tiếng Anh giúp cô tiếp cận với tinh hoa văn học của thế giới một cách trực tiếp mà không phải thông qua các bản dịch.

Bây giờ, khi đã trở thành một người phụ nữ 46 tuổi, cô vẫn ngày ngày đọc các tác phẩm bằng hai ngôn ngữ Việt và Anh. Cô cảm thụ chúng như nhau: bằng trái tim ngân lên khe khẽ của mình. Điều khác biệt duy nhất là thỉnh thoảng cô vẫn cần phải dùng từ điển tiếng Anh để tra cứu những từ mình chưa biết, và những từ vựng mới ấy được ghi chép cẩn thận vào quyển sổ tay của cô.

Đi qua những thăng trầm của cuộc đời, cô nhận thấy rằng món quà quý nhất mà ta có thể ban tặng cho một người mà ta yêu thương chính là việc nuôi dưỡng và khích lệ việc đọc của người ấy. Vì thế khi làm mẹ, cô đã đọc sách cho con mình mỗi đêm, để những con chữ trở thành con thuyền đưa hai đứa con của cô trôi vào giấc ngủ. Những câu chuyện hàng đêm cô kể cho con đã được Nhà xuất bản Kim Đồng in trong tập sách *Những ngôi sao trên bầu trời thành phố* năm 2016. Trước đó, cô cũng cùng con gái của mình sáng tác truyện dài *Mun ơi, chạy đi!*

Bây giờ, khi đã trở thành người phụ nữ 46 tuổi, hơn bao giờ hết, cô cảm thấy mình cần tranh đấu để tình yêu đọc sách không bị mai một. Mỗi ngày, trong khoảng thời gian hai

tiếng đồng hồ, cô tắt điện thoại di động, tắt internet để thanh thoi thả mình vào trang sách. Hai tiếng đồng hồ ấy cũng là khoảng thời gian bổ ích và thiêng liêng mà cô tâm niệm phải hết sức giữ gìn. Không có gì tuyệt vời hơn khi ngồi trong một căn phòng tĩnh lặng, hay bên một bãi biển, trên hiên nhà, dưới bóng cây, trên thảm cỏ cùng với một quyển sách hay.

Là một người đam mê du lịch, cô đã được đặt chân đến bao kì quan thế giới, nhưng những nơi giữ chân cô lại lâu nhất luôn luôn là các hiệu sách và thư viện. Ở đó, khi đặt tay lên gáy một quyển sách, cô nghe thấy tiếng thầm thì: của lịch sử, của văn hoá, của số phận con người. Có biết bao điều cô cần học hỏi về thế giới này trong khi đó quỹ thời gian của con người quá hạn hẹp. Cô biết mình không thể đọc hết được tất cả những kiến thức của nhân loại đã được kết tinh trong từng trang sách, nhưng cô không hề nản chí. Càng đọc, cô càng hăm hở. Càng đọc, cô càng thấy mình hiểu biết quá ít.

Sách đã giúp cô kết bạn với những con người có thật và hết sức thú vị khắp nơi trên thế giới. Một cuộc nói chuyện sẽ vô cùng sôi động khi ta bàn luận về

một quyển sách mới ra lò, về một tác giả vừa được vinh danh giải thưởng văn chương, hoặc đơn giản về một quyển sách mà ta tâm đắc. Cô nhận ra rằng những người ham đọc sách là những người cởi mở, có cái nhìn rộng lượng và ham học hỏi. Những người ấy sẽ giúp thế giới của cô thêm phong phú.

Trái với mọi dự định ban đầu, người phụ nữ ấy giờ đây đã trở thành một tác giả. Gia tài của cô bây giờ là mười đầu sách thơ, du kí, truyện dài và tiểu thuyết được xuất bản ở Việt Nam và Mỹ. Cô cũng là nữ tác giả của Việt Nam đầu tiên có tiểu thuyết viết bằng tiếng Anh được in ở Hoa Kỳ năm 2019.

Khi đã trở thành một tác giả, cô nghiệm ra rằng: người thầy quan trọng nhất của một người viết chính là việc đọc sách. Đọc sách không chỉ nuôi dưỡng lửa đam mê của một người viết, mà còn giúp trang bị cho người viết đó những kỹ năng cần thiết của công việc sáng tác. Trong quyển sách *On Writing* (Về việc viết), tiểu thuyết gia nổi tiếng Stephen King - người đã sáng tác 61 quyển tiểu thuyết và nhiều tiểu thuyết ấy đã được dựng thành phim bom tấn của Hollywood - đã chia sẻ rằng lịch làm việc của

Tác giả giao lưu tại Trung tâm thi ca New York

ông bao gồm ngôi xuống bàn và viết vào mỗi buổi sáng. Còn buổi chiều ông cầm những quyển sách của các nhà văn khác và đọc.

Cô - người có bằng đại học về quản trị kinh doanh - đã không chọn văn chương, nhưng văn chương đã chọn cô. Văn chương đến với cô tự nhiên, như hơi thở, thức ăn, nước uống. Văn chương cho cô nhiều hơn tất cả những gì mà cô mong ước: tình yêu, lòng vị tha, niềm hăm hở sống. Văn chương không đem lại cho cô nhiều tiền bạc nhưng khiến cô giàu có bởi thông qua văn chương, cô đã đặt chân đến bao miền đất: những liên hoan văn học ở Mỹ, Anh, Colombia, Đức, Ấn độ, Philippines, Hồng Kông, Nam Phi, Bỉ, Indonesia, Venezuela, Malaysia... Các tác phẩm của cô đã được dịch ra hơn mười thứ tiếng, giúp đưa các câu chuyện về văn hoá và

con người Việt Nam đến bạn đọc thế giới.

Nhìn lại những năm tháng của cuộc đời mình, cô biết rằng mình sẽ khác, rất khác nếu ngày ấy gia đình cô không có một kệ sách. Nếu không có kệ sách ấy, có thể cô sẽ chẳng bao giờ rời thị xã của cô, để rồi sống và làm việc ở nhiều nước trên thế giới như Úc, Bangladesh, Bỉ, Philippines, và bây giờ là Indonesia. Cô đang thực hiện những cuộc phiêu lưu, giống như những cuộc phiêu lưu ngày ấy cô đã đọc được trong quyển *Đế mèn phiêu lưu ký* của nhà văn Tô Hoài. Và cô biết, cuộc đời cô đã mở ra từ trang sách.

Bạn có thể đoán ra cô bé ngày xưa là ai không? Và bạn có những điểm gì chung với cô ấy?